

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการศึกษา เรื่อง ศึกษาการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลวังผาง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการศึกษา ซึ่งมีเนื้อหาทั้งสิ้น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 บริบทของเทศบาลตำบลวังผาง

ส่วนที่ 2 บริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง

ส่วนที่ 3 การถ่ายโอนกิจกรรมงานพัฒนาเด็กให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนที่ 4 การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง เกี่ยวกับด้านโครงสร้าง นโยบาย เป้าหมาย การบริหารจัดการ การสนับสนุนงบประมาณ ขวัญและกำลังใจผู้ดูแลเด็ก และการมีส่วนร่วมของชุมชน

ส่วนที่ 5 ผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีผลต่อการพัฒนาเด็ก

ส่วนที่ 1 บริบทของเทศบาลตำบลวังผาง

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในการวิจัยซึ่งเป็นชุมชนชนบทและมีปรากฏการณ์ตามประเด็นที่ผู้วิจัยทำการศึกษา คือ เทศบาลตำบลวังผาง กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน โดยทำการศึกษาบริบทของเทศบาลตำบลวังผาง ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมา

เทศบาลตำบลวังผาง ก่อนได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล เดิมเป็นเขตสุขาภิบาล อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ต่อมาวันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2538 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง แบ่งเขตการปกครองแยกจากอำเภอป่าซาง ซึ่งตำบลวังผางได้รวมอยู่ในเขตพื้นที่ของกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ต่อมาในวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ.2542 สุขาภิบาลวังผางได้รับการยกฐานะเปลี่ยนจากสุขาภิบาล เป็นเทศบาลตำบลวังผาง

ลักษณะทางกายภาพ

สำนักงานเทศบาลตำบลวังผาง ตั้งอยู่เลขที่ 99 หมู่ที่ 9 บ้านกลางทุ่ง ตำบลวังผาง กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ประมาณ 35 กิโลเมตร ห่างจากที่ว่าการกิ่งอำเภอเวียงหนองล่องประมาณ 6 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 12.20 ตารางกิโลเมตร ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบ มีการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มใหญ่ขนานถนนของหมู่บ้าน และมีชอยอยู่ในหมู่บ้านหลายสาย

ทิศเหนือ	ติดกับ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
ทิศใต้	ติดกับ ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันออก	ติดกับ ตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันตก	ติดกับ ตำบลหนองล่อง กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ลักษณะทางกายภาพของเทศบาลตำบลวังผาง เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ แหล่งน้ำที่สำคัญ คือลำน้ำปิงและลำน้ำลี้ พื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเกษตรกรรม และเขตตำบลวังผาง ยังเป็นศูนย์กลางธุรกิจและการคมนาคมที่สำคัญแห่งหนึ่งของกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะทางภูมิอากาศเป็นแบบมรสุม มี 3 ฤดู คือ

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม – พฤษภาคม

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือน มิถุนายน – ตุลาคม

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์

การคมนาคมขนส่ง

ใช้เส้นทางคมนาคมทางบกเป็นหลัก เส้นทางที่สำคัญได้แก่

ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1010 (สายสันห้างเสือ - บ้านเวียงหนองล่อง)

ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1031 (สายท่าลี่ - ม่วงโดน)

ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1156 (สายสบทา - ท่าลี่)

ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 106 (สายหนองล่อง - จอมทอง)

ภายในชุมชนในเขตเทศบาลตำบลวังผาง มีถนนลาดยางและถนนคอนกรีตหลายสาย เชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้าน และสถานที่สำคัญต่าง ๆ ทำให้การติดต่อเดินทางไปมาหาสู่กันทั้งภายใน และภายนอกชุมชนสะดวกทุกฤดูกาล

ลักษณะที่อยู่อาศัย

ลักษณะของบ้านเรือนมีทั้งแบบทำด้วยไม้ และครึ่งตึกครึ่งไม้ จำนวนพอ ๆ กัน ซึ่งสำหรับบ้านที่สร้างด้วยไม้ทั้งหลังจะเป็นบ้านเก่า เนื่องจากปัจจุบันไม้หายาก และมีราคาแพง บ้านเรือนทั้งหมู่บ้านมีรั้วตามแนวถนน ซึ่งรั้วจะสร้างตามฐานะทางเศรษฐกิจของเจ้าของบ้าน มีทั้งคอนกรีต ไม้ และคันทวย เช่น กระถิน ชาติทอง ซึ่งกันเป็นแนวถนน มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ทำรอบบ้าน แต่ก็จะทำประตูเล็กเดินผ่านไปมาหากันได้ มีเพียงบางหลังซึ่งเป็นคนต่างถิ่นมาอยู่จะทำแบบรั้วรอบขอบชิด

2. การเมืองการปกครอง

ในการปกครองมีผู้นำทางการเมืองคือ นายกเทศมนตรีตำบลวังผาง และมีคณะผู้บริหารเทศบาล ซึ่งเป็นผู้ช่วยเหลืองานของส่วนราชการทุกส่วนที่เข้ามาประสานงานและดำเนินการในชุมชน และเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ของประชาชนให้กับทางราชการ โดยมีการประชุมปรึกษาหารือวางแผนในทุกกิจกรรมของหมู่บ้าน ตำบลวังผางมี 10 หมู่บ้าน อยู่ในเขตเทศบาลตำบลวังผาง 8 หมู่บ้าน และเขตสภาพตำบลวังผาง 2 หมู่บ้าน (หมู่ 2 และหมู่ 4)

หมู่บ้านแบ่งเขตตามการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน คือ

- หมู่ที่ 1 บ้านเหล่าแมว
- หมู่ที่ 3 บ้านร้องธาร – ท่าลี่
- หมู่ที่ 5 บ้านดงหลวง
- หมู่ที่ 6 บ้านเวียงหนองล่อง
- หมู่ที่ 7 บ้านวังหมื่น
- หมู่ที่ 8 บ้านดงเหนือ
- หมู่ที่ 9 บ้านกลางทุ่ง
- หมู่ที่ 10 บ้านดงเจริญ

แต่ละเขตจะรับผิดชอบ 8-20 หลังคาเรือน โดยแต่ละเขตจะมีหัวหน้าเขต ซึ่งได้รับคัดเลือกจากประชาชนในที่ประชุมของหมู่บ้าน ซึ่งบรรดาหัวหน้าเขตจะมีหน้าที่รับผิดชอบในเขตของตน ในด้านการประสานงานระหว่างรัฐกับประชาชน หรือในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน

สำหรับการประชุมนั้น นาน ๆ จะมีครั้ง ถ้ามีเรื่องสำคัญที่ต้องได้รับความคิดเห็นและตัดสินใจจากประชาชน ในการประชุมจึงไม่มีกฎเกณฑ์บังคับในการไม่ไปเข้าประชุม แต่เมื่อที่ประชุมมีมติอย่างไร คนที่ไม่มาต้องยอมรับ แต่หากมีเรื่องทั่วไปก็จะประกาศเสียงตามสายทุกวัน นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ได้รับคัดเลือกให้ดำเนินงานหมู่บ้านของกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มเหมืองฝาย ก็จะเลือกหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้ประสานงานเรื่องการขุดลอกลำเหมือง การตีฝาย การเลี้ยงฝายต้นน้ำ สำหรับผู้ที่เคยบวชเรียนก็จะคัดเลือกให้เป็นผู้นำทางพิธีกรรมในการดำเนินการพิธีกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้านและในวัด ผู้ที่ช่วยเหลืองานซึ่งมีความเสียสละสูงก็จะได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบเรื่องการเงินฌาปนกิจสงเคราะห์ของหมู่บ้าน และในกลุ่มสตรีและหนุ่มสาวก็จะมีประธานซึ่งเป็นหัวหน้าทีมที่จะประสานงานกิจกรรมของหมู่บ้าน เป็นต้น ในการคัดเลือกบุคคลเหล่านี้ต้องผ่านกระบวนการเลือกสรรจากประชาชนว่าเป็นผู้มีความสามารถเหมาะสมที่สุด เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการจัดการองค์กรที่มีคุณภาพ มีความเป็นชุมชนที่เหนียวแน่นและมีศักยภาพในการจัดการเพื่อดูแลชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ประชากรและอาชีพ

ประชากรของหมู่บ้านเป็นชาวไทยภาคเหนือเกือบทั้งหมดจะมีคนภาคกลางซึ่งเป็นเขยสะใภ้และอพยพจากในเมืองมาอยู่เพียงไม่กี่หลังเท่านั้น แต่บางคนเมื่อมาอยู่นานเข้าก็จะพูดกลมกลืนเป็นคนท้องถิ่น จำนวนประชากรปี พ.ศ.2543 จากแหล่งข้อมูลสถานีอนามัยตำบลวังผางมีประชากรของหมู่บ้านจำนวน 7,146 คน เป็นชาย 3,500 คน หญิง 3,646 คน ส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงาน รองลงมาเป็นวัยเรียน และผู้สูงอายุตามลำดับ ซึ่งประชากรในวัยแรงงานแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทำงานภาคเกษตร กลุ่มรับจ้างในหมู่บ้าน กลุ่มรับจ้างนอกหมู่บ้าน ได้แก่ ตามโรงงาน ตำบลใกล้เคียง หรือทำงานก่อสร้างในตัวเมือง และในนิคมอุตสาหกรรมลำพูน

4. สภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยภาพรวมสังคม

สภาพเศรษฐกิจอาชีพโดยส่วนใหญ่ของประชาชนเป็นแบบพึ่งพาการเกษตร ทั้งการทำการเกษตรและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร รายได้ของประชาชนจึงไม่ค่อยมีความแน่นอนผันแปรตามราคาของผลิตภัณฑ์การเกษตรในแต่ละช่วง ซึ่งผลิตภัณฑ์การเกษตรหลัก ได้แก่ ลำไย หอมแดง ข้าว กระเทียม มะม่วง พืชผักสวนครัวต่าง ๆ เป็นต้น

สภาพสังคมมีผลจากสภาพเศรษฐกิจ ซึ่งสภาพสังคมโดยรวมเป็นแบบสังคมชนบท ประชาชนมีความรักสามัคคีกันเป็นอย่างดี

5. สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

ประชาชนในหมู่บ้านทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ในเขตเทศบาลตำบลวังผางมีวัด 3 แห่ง เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งหมู่บ้าน ประชาชนจะใช้วัดเป็นสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาแล้ว วัดยังเป็นสถานที่ทำกิจกรรม นัดหมายประชุมของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ อีกด้วย มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่อดีตกาลเหมือนชุมชนเมืองเหนือ ชาวบ้านนาทั่วไป ได้แก่ การถวายทานข้าวใหม่ สงกรานต์ แข่งกลองหลวง ทานกัวยสลากภัตต์ ยี่เป็ง แห่ไม้คำโพธิ์ และงานประเพณีที่เกี่ยวกับการตาย ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน ซึ่งชาวบ้านจะให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละกลุ่ม ที่จะต้องปฏิบัติในการอยู่ในสังคมของหมู่บ้าน

6. องค์กรชุมชนต่าง ๆ

ในชุมชนมีองค์กรชุมชนต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งได้ดำเนินกิจกรรมสาธารณประโยชน์ มีลักษณะการดำเนินกิจกรรมต่างกันออกไป แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ เพื่อประโยชน์และความเจริญสู่สมาชิกและท้องถิ่นชุมชนของตนเอง ประกอบด้วย

6.1 กรรมการหมู่บ้าน เป็นองค์กรที่กรรมการปกครองจัดตั้งขึ้นในการปกครองท้องถิ่นของหมู่บ้าน แบ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบ ฝ่ายเกษตร ฝ่ายศึกษาและวัฒนธรรม ฝ่ายคลัง ฝ่ายสตรีและเยาวชน และฝ่ายพัฒนาและสวัสดิการสังคม โดยคณะกรรมการเหล่านี้จะเป็นผู้ช่วยเหลืองานของทางราชการและประสานงานกับประชาชนในทุกกิจกรรม

6.2 กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข เป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกและอบรมให้มีความรู้ด้านสุขภาพอนามัย และมีบทบาทในการเป็นผู้ประสานงานด้านสุขภาพอนามัยระหว่างราชการกับชุมชน มีความรู้เรื่องโรคภัยไข้เจ็บเล็ก ๆ น้อย ๆ และสามารถให้ความช่วยเหลือเพื่อนบ้าน โดยแบ่งตามเขตรับผิดชอบแต่ละเขต 1 คน ต่อ 10-15 หลังคาเรือน ตามละแวกบ้านของตนเองมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านสุขภาพ การเยี่ยมบ้าน การตรวจวัดความดันโลหิต การตรวจปัสสาวะเพื่อค้นหาเบาหวาน การชักนำเด็กเพื่อดูภาวะการขาดสารอาหารเด็กวัยก่อนเรียน การสำรวจประชากร และสำรวจ จปฐ.

6.3 กลุ่มแม่บ้าน เป็นกลุ่มซึ่งส่งเสริมจัดตั้งโดยกรมการพัฒนาชุมชนและกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งทั้ง 2 หน่วยงานเป็นผู้ประสานงานกับกลุ่ม โดยพัฒนาชุมชนจะเน้นทางด้านกลุ่มอาชีพ โดยประสานกับเกษตรกรในเรื่องการอบรมด้านการส่งเสริมแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร ได้แก่ ปลาแห้ง ผลไม้แช่อิ่ม เป็นต้น กลุ่มแม่บ้านมีบทบาทสูงมากในชุมชน มีความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน งานที่พัฒนาของหน่วยงานราชการ และกิจกรรมประเพณีที่สำคัญระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด กลุ่มแม่บ้านเป็นองค์กรที่มีศักยภาพ และเป็นพลังของชุมชน มีบทบาทต่อกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกชุมชน เป็นตัวแทนของชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานต่าง ๆ กิจกรรมและประเพณีใด ๆ ของหมู่บ้านจะมีกลุ่มแม่บ้านเป็นแกนหลักในการจัดการต้อนรับ เติร์มอาหาร เป็นกิจกรรมที่ขาดไม่ได้ ทำคุณประโยชน์ต่อชุมชน

6.4 กลุ่มผู้ใช้น้ำประปา หมู่บ้านได้งบประมาณในการก่อสร้างระบบประปาขนาดใหญ่จากกรมอนามัย และผู้ใช้น้ำได้ร่วมทุนสมทบบางส่วนเป็นกองทุนในการบริหารระบบประปา ซึ่งในกลุ่มจะมีกรรมการบริหารและเก็บค่าบริการตามมิเตอร์การใช้น้ำลูกบาศก์เมตรละ 10 บาท

6.5 กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นสมาชิกกันทุกหลังคาเรือน เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างครอบครัวคนตายกับชาวบ้าน เป็นการแบ่งเบากภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัวผู้ตาย โดยเป็นการรวมทุนทรัพย์ของชาวบ้าน เพื่อช่วยเหลือในการจัดงานศพให้ถูกลง ชาวบ้านถือว่าเป็นงานจำเป็นและให้ความสำคัญกับงานนี้มาก จะให้ความช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่ ด้วยความสมัครใจ เช่น การจัดสถานที่ การจัดแต่งดอกไม้หน้าศพ การทำอาหารเลี้ยงแขกที่มาร่วมงาน เป็นต้น เนื่องจากชาวบ้านเชื่อว่าการไปช่วยงานนั้นจะได้รับผลตอบแทนย้อนกลับ คือ เมื่อบ้านคนมีงานต่าง ๆ จะได้รับ

ความช่วยเหลืออย่างดียิ่งกัน กรณีที่ชาวบ้านเสียชีวิตในหมู่บ้าน จะมีการเก็บเงินจากสมาชิกทุกคน ครอบครัวยุติ 10 บาท เภรณญกรรวบรวมเงินมอบให้ประธานกลุ่มเป็นผู้มอบให้แก่เจ้าภาพงาน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดงานฌาปนกิจศพ

6.6 กลุ่มหนุ่มสาว โดยเกิดจากการรวมตัวของหนุ่มสาว ในการที่จะช่วยเหลือ กิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน และเป็นการสร้างความสามัคคีของชุมชน โดยมีการรวมตัวกันเฉพาะ มีงาน หรือกิจกรรมหมู่บ้าน

6.7 กลุ่มอาชีพ สำหรับหมู่บ้านแห่งนี้มีกลุ่มอาชีพซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์กร พัฒนาเอกชนในการช่วยเหลือผู้ติดเชื้อเอชไอวี ได้แก่ กลุ่มเลี้ยงวัว สุกร และเลี้ยงไก่พื้นเมือง

6.8 กลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวี เนื่องจากหมู่บ้านประสบกับปัญหาผู้ติดเชื้อ ดังนั้นทางชุมชน สถานีนอนามัย และองค์กรพัฒนาเอกชนได้ร่วมกันสนับสนุนจนเกิดกลุ่มขึ้นคือ “กลุ่มน้องใหม่ เวียงหนองล่อง” โดยมีสมาชิกจากหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลเข้าร่วม มีการประชุมปรึกษาหารือกัน ในกลุ่มผู้ติดเชื้อและญาติทุกเดือน ณ สถานีนอนามัยในหมู่บ้าน

6.9 กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นกลุ่มซึ่งทางสถานีนอนามัยได้จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินกิจกรรมส่งเสริม สุขภาพผู้สูงอายุซึ่งมีอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตัว การตรวจสุขภาพ หาความเสี่ยงของการเกิดโรค กิจกรรมต่าง ๆ กระทำในช่วงเช้าพรรษา ซึ่งผู้สูงอายุจะรวมตัวกัน ที่วัดทุกวันพระ

จากตัวอย่างองค์กรเหล่านี้ ในกลุ่มจะมีการปรึกษาหารือกันในการดำเนินงาน เกิดการ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับแนวนโยบายการพัฒนาชนบทแนวใหม่ที่เน้น การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยผ่านกลุ่มองค์กรชุมชนซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกทางสังคมที่สำคัญในการ ที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน

7. สถาบันทางสังคมในชุมชน

ครอบครัวและเครือญาติ ชุมชนมีลักษณะเป็นทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย อยู่รวมกันปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ลูก บางครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว แต่อยู่บริเวณที่ดินเดียวกัน ดังนั้นจึงมีความสัมพันธ์ที่อบอุ่นเหมือนอยู่ครอบครัวเดียวกัน บางกลุ่มทำอาหารด้วยกัน กินด้วยกัน เพียงแต่แยกบ้านเท่านั้น เมื่อเกิดเจ็บป่วยไม่สบายจึงช่วยกันดูแล หากพิจารณาจำนวนสมาชิก

ในแต่ละหลังคาเรือนที่มีไม่เกิน 5 คน แต่ส่วนใหญ่มี 3-4 คน ต่อหนึ่งหลังคาเรือน อาจมองได้ว่าเป็นครอบครัวเดี่ยว แต่เมื่อศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ของเครือญาติ ไม่อาจสรุปได้ว่าเป็นความหมายเดียวกับครอบครัวเดี่ยวในสังคมเมืองได้ ครอบครัวใหม่ซึ่งแต่งงานกันแล้ว มักจะสร้างบ้านเป็นของตนเองอีกหลังหนึ่งในบริเวณเดียวกันกับบ้านของพ่อแม่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ต้องทำหน้าที่ดูแลพ่อแม่ ส่วนมากจะเป็นลูกคนเล็ก ลักษณะความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันเป็นแบบครอบครัวขยาย แม้คนที่แยกครอบครัวไปอยู่บ้านอื่นก็ยังมีการไปมาหาสู่ และช่วยเหลือกันเป็นปกติ ความสัมพันธ์ภายในครัวเรือนยังมีการเคารพผู้อาวุโส และให้ความสำคัญในการตัดสินใจในปัญหาต่าง ในแต่ละครอบครัวจะมีคนทุกวัยอยู่ร่วมกัน สมัยก่อนผู้สูงอายุจะเลี้ยงหลานอยู่ที่บ้าน พ่อแม่ของเด็กจะออกไปทำนาทำสวนของตัวเอง หรือรับจ้างเกี่ยวกับงานเกษตร ส่วนใหญ่ไปเช้าเย็นกลับ แต่ในปัจจุบันผู้สูงอายุมีหน้าที่เฝ้าบ้าน เตรียมอาหารสำหรับคนในครอบครัว พ่อแม่เด็กไปทำงานในนาในสวน รับราชการ รับจ้างในหมู่บ้านอื่น หรือในนิคมอุตสาหกรรมลำพูนในอำเภอเมือง ส่วนเด็ก ๆ เติบโตกับปู่ ย่า ตา ยาย นั้น ปัจจุบันพอเข้าขึ้นมาพ่อแม่จะนำไปฝากเลี้ยงที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในหมู่บ้าน การที่ไม่ให้ผู้สูงอายุคอยดูแลเด็กอยู่ที่บ้านเช่นเดิม เพราะกลัวลูกจะเรียนไม่ทันเพื่อนวัยเดียวกันแรก ๆ พ่อแม่ที่ปฏิบัติอย่างนี้เป็นข้าราชการไม่กี่คน เมื่อกรมการพัฒนาชุมชนส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในหมู่บ้าน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียน และแบ่งเบาภาระผู้ปกครองที่ต้องประกอบอาชีพหารายได้เลี้ยงครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก จะนำเด็กไปฝากเลี้ยงที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บางคนก็ให้เหตุผลว่า ปู่ ย่า ตา ยาย แก่แล้ว อยากให้ท่านพักผ่อน ไม่ต้องมาเหน็ดเหนื่อยกับการดูแลเด็ก และไม่ไว้ใจกลัวว่าจะเกิดอุบัติเหตุทั้งเด็กและผู้สูงอายุ

ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางครอบครัวและวิถีการเลี้ยงดูลูก จึงส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเด็กเล็ก คณะกรรมการหมู่บ้าน ประชาชนตำบลวังผาง ซึ่งมีลักษณะความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ตำบลวังผางเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และมีความพร้อมในการพัฒนา จะเห็นได้จากการบริหารจัดการภายในชุมชน การดำเนินงานขององค์กรชุมชน และความร่วมมือของประชาชน จึงได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่งขึ้น โดยมีแนวคิดเพื่อส่งเสริมให้เด็กเล็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้เจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างถูกต้องตามวัยและพร้อมที่จะเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา โดยเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูในศูนย์พัฒนาการเด็กเล็ก และพัฒนาโดยใช้ครอบครัวเป็นฐาน อีกทั้งเพื่อแบ่งเบาภาระการอบรมเลี้ยงดูแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อให้ใช้เวลาในการประกอบอาชีพอย่างเต็มที่

ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนบ้าน

สังคมชนบท ชาวบ้านมีความรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี การกระจายข้อมูลข่าวสาร เป็นไปอย่างรวดเร็ว เพราะจะเล่าสู่กันฟัง มีการพบปะสังสรรค์กัน ช่วยเหลือกันในยามเจ็บป่วย จะเห็นได้จากเมื่อมีผู้ป่วยที่ต้องพักรักษาตัวที่โรงพยาบาล จะมีญาติ เพื่อนบ้าน ไปส่งที่โรงพยาบาล และไปเยี่ยมจนกว่าจะออกจากโรงพยาบาล

โรงเรียน มีโรงเรียน 4 แห่ง เป็นโรงเรียนประจำหมู่บ้าน ซึ่งมีการเรียนการสอน ตั้งแต่ชั้นเด็กเล็ก จนถึงประถมศึกษาปีที่ 6 มีเด็กจากหมู่บ้านอื่นอยู่ใกล้เคียงมาเรียนด้วย โรงเรียนก่อสร้างมานานประมาณ 50 ปี มีความผูกพันกับชุมชน แม้ว่าครูใหญ่จะเปลี่ยนเรื่อย ๆ แต่ก็จะมีครูเก่าแก่ เป็นผู้ประสานงานเสมอ ขณะเดียวกันมีกรรมการที่คัดเลือกจากตัวแทนหมู่บ้านร่วมพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาเด็กกำพร้าจากการที่ผู้ปกครองเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์

วัด มีวัดหมู่บ้านใกล้เคียง 3 แห่ง คือ วัดท่าลี่ หมู่ที่ 3 วัดคงหลวง หมู่ที่ 5 และวัดเวียงหนองล่อง หมู่ที่ 6 เป็นศูนย์กลางจิตใจของประชาชน เป็นวัดเก่าแก่อายุหลายร้อยปี จึงมีความเกี่ยวพันกับหมู่บ้านอย่างแยกกันมิได้ อดีตวัดเคยเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาที่สำคัญของชุมชน ซึ่งบุคคลในชุมชนหลาย ๆ คน เคยบวชเรียนเป็นพระภิกษุหรือสามเณร และนอกจากวัดจะให้การศึกษาด้านธรรมวินัยแล้ว ยังอบรมสั่งสอนให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามแบบแผนของพุทธศาสนิกชน เช่น การครองตน การปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม

8. การศึกษาและแหล่งข้อมูลข่าวสาร

สถาบันหลักที่ให้การศึกษามหาชน คือ โรงเรียน 4 แห่ง ซึ่งเปิดสอนตามหลักสูตร การประถมศึกษาแห่งชาติ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นอกจากจะทำการสอนตามตำราแล้ว ทางโรงเรียนได้จัดกิจกรรมด้านประสบการณ์ชีวิตแก่เด็ก เช่น การร่วมรณรงค์ต่าง ๆ ด้านสาธารณสุข ทำให้เด็กมีความรู้และประสบการณ์ นอกจากการศึกษาในระบบโรงเรียนแล้ว ชุมชนยังได้เรียนรู้จากหน่วยงาน ต่าง ๆ ได้แก่

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ได้เปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการวุฒิทางการศึกษาได้มีโอกาสเรียนรู้และนำไปประกอบอาชีพการงาน

เจ้าหน้าที่ของรัฐจากกระทรวงต่าง ๆ ซึ่งได้ให้ความรู้แก่กลุ่มต่าง ๆ และประชาชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข พัฒนาการ เกษตรตำบล โดยให้ความรู้ที่เกี่ยวกับงานของแต่ละหน่วยงาน

สื่อต่าง ๆ แม้ว่าหมู่บ้านจะมีสภาพเป็นชนบท แต่ก็มีสื่อต่าง ๆ เข้าถึงประชาชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เสียงตามสาย ป้ายประกาศ นิทรรศการ หรือแม้แต่การติดต่อเดินทางไปนอกหมู่บ้าน และนำมากระจายสู่ครอบครัว ชุมชน

ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ตั้งอยู่บริเวณชั้นล่างอาคารสถานีอนามัย ดังนั้นจึงมีผู้ใช้บริการกันตลอดเวลา โดยมีหนังสือพิมพ์ทั้งจากส่วนกลางและท้องถิ่นส่งมาให้ทุกวัน และยังมีนิทรรศการเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ ผลัดเปลี่ยนตามสถานการณ์โรคให้ประชาชนได้อ่านศึกษาเสมอ

9. สถานะสุขภาพและการสาธารณสุขของชุมชน

ประชาชนส่วนใหญ่เมื่อไม่สบายจะใช้บริการจากสถานีอนามัย ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้าน นอกจากนี้ก็จะไปรับการรักษาที่ในตำบลอำเภอ และเขตตำบลวังผาง โรงพยาบาลป่าซาง จังหวัดลำพูน โรงพยาบาลจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ส่วนในกลุ่มผู้มีฐานะดีก็จะใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนในตำบลอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่

จากข้อมูลของสถานีอนามัยในรอบปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2543) สถานะสุขภาพของคนในหมู่บ้านเป็นดังนี้

จำนวนเกิด 3 คน

จำนวนตาย 6 คน

สาเหตุการป่วย 5 อันดับแรกของคนในชุมชน

โรคทางเดินหายใจ

โรคระบบกล้ามเนื้อและโครงร่าง

โรคผิวหนัง

โรคติดเชื้อและปรสิต

โรคระบบย่อยอาหาร

สาเหตุการตายของคนในชุมชนในรอบปี พ.ศ.2543 ดังนี้

ภูมิคุ้มกันบกพร่อง 5 ราย

ฆ่าตัวตาย (ภูมิคุ้มกันบกพร่อง 1 ราย)

สำหรับปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประชาชนในชุมชน มีดังนี้

1. ปัญหาผลกระทบจากโรคเอดส์
2. ปัญหาการกินอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ
3. ปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตร
4. ปัญหาโรคความดันโลหิตสูง

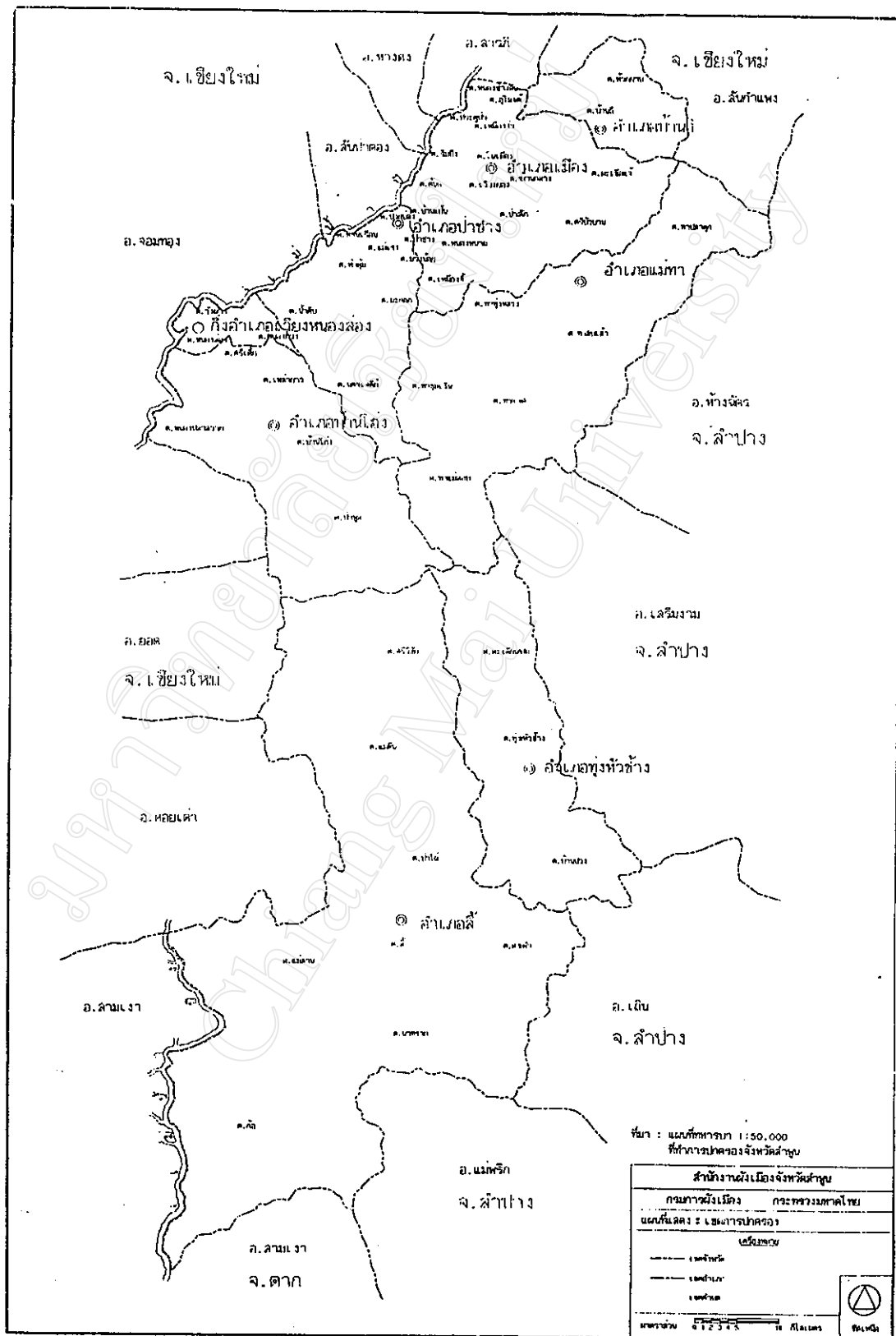
นอกจากประชาชนจะใช้บริการด้านการแพทย์สมัยใหม่รักษาพยาบาลความเจ็บป่วย หรือเมื่อมีอาการผิดปกติที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือคนในครอบครัวแล้ว คนในหมู่บ้านยังมีความ ศรัทธา ความเชื่อ และการปฏิบัติตนแบบพื้นบ้านร่วมด้วย เช่น การสะเดาะเคราะห์ การเป่า การถามคนทรงเจ้า การเลี้ยงผี และการใช้แพทย์แผนไทยในการรักษา ได้แก่ สมุนไพร การนวด การอบยา ซึ่งใช้ผสมผสานกัน ตามสภาพครอบครัวและเครือข่ายที่จะช่วยกันในการดูแลคนป่วย

ในด้านของโรคติดต่อ จากข้อมูลของสถานีอนามัยในรอบปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2543) ไม่มีโรคติดต่อที่สำคัญเกิดขึ้นเลย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชนและ กลุ่มองค์กรชุมชนทุกฝ่ายที่ร่วมมือกันรณรงค์นั้น

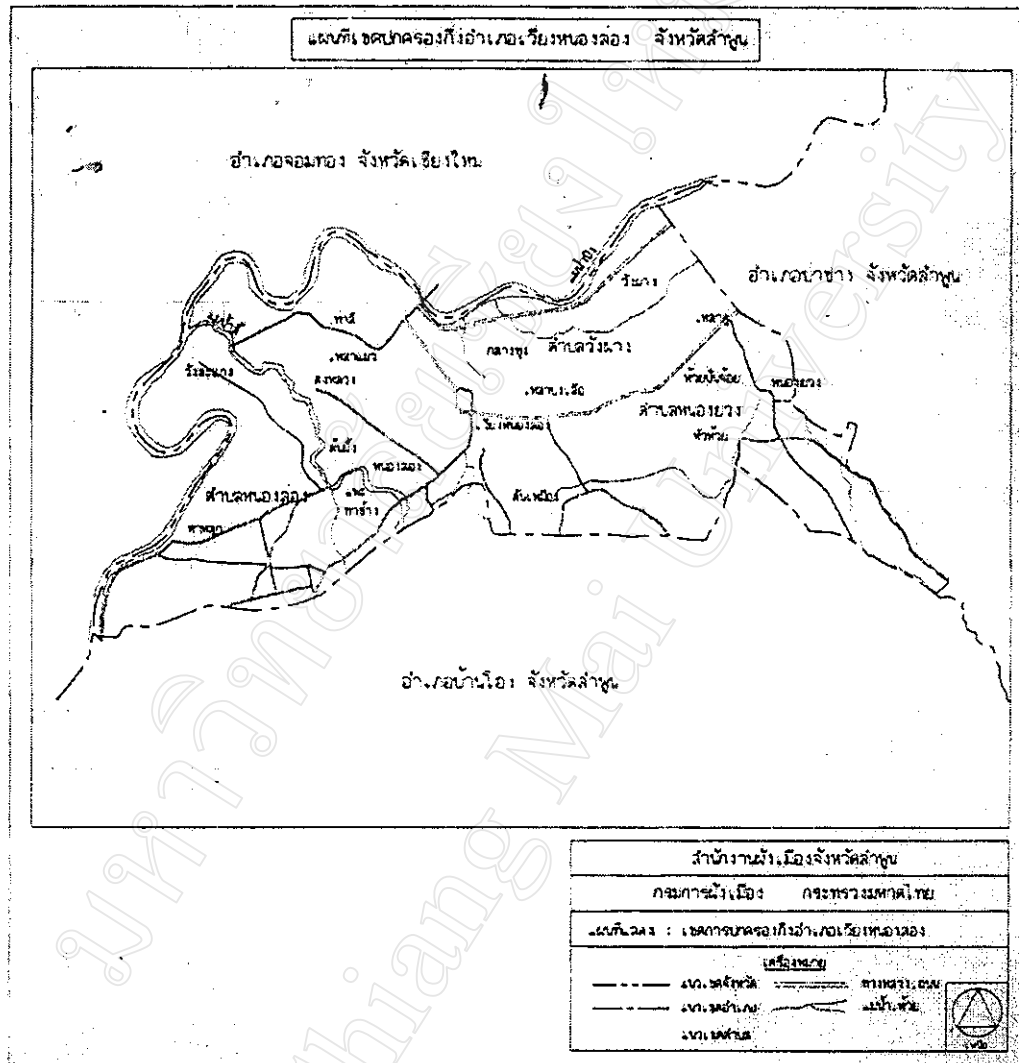
สำหรับการสุขาภิบาลของหมู่บ้าน บริเวณทั่วไปมีความสะอาดพอสมควร ทุกหลังคาเรือน มีส้วมใช้ และร้อยละ 90 ของหลังคาเรือนใช้น้ำจากประปาของหมู่บ้าน ซึ่งได้รับงบประมาณจาก กรมอนามัย มีการปรับปรุงน้ำอย่างถูกวิธีโดยคนดูแลซึ่งได้อบรมจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ลำพูน ส่วนอีกร้อยละ 10 จะซื้อน้ำบรรจุเสร็จดื่มและใช้น้ำจากบ่อน้ำตื้นหรือบ่อบาดาลที่ขุดขึ้นเอง ในบริเวณบ้านของตนเอง

กล่าวโดยสรุป เทศบาลตำบลวังผางมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบสังคมชนบท ประชาชนมีความรักความสามัคคีกันเป็นอย่างดี อาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้างทั้งใน หมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน สภาพเศรษฐกิจเป็นแบบพึ่งพาการเกษตร รายได้จึงไม่มีความแน่นอน ขึ้นอยู่กับราคาของผลิตภัณฑ์การเกษตรในแต่ละช่วง สภาพสังคมและวัฒนธรรมส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาพุทธ มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ องค์กรชุมชน

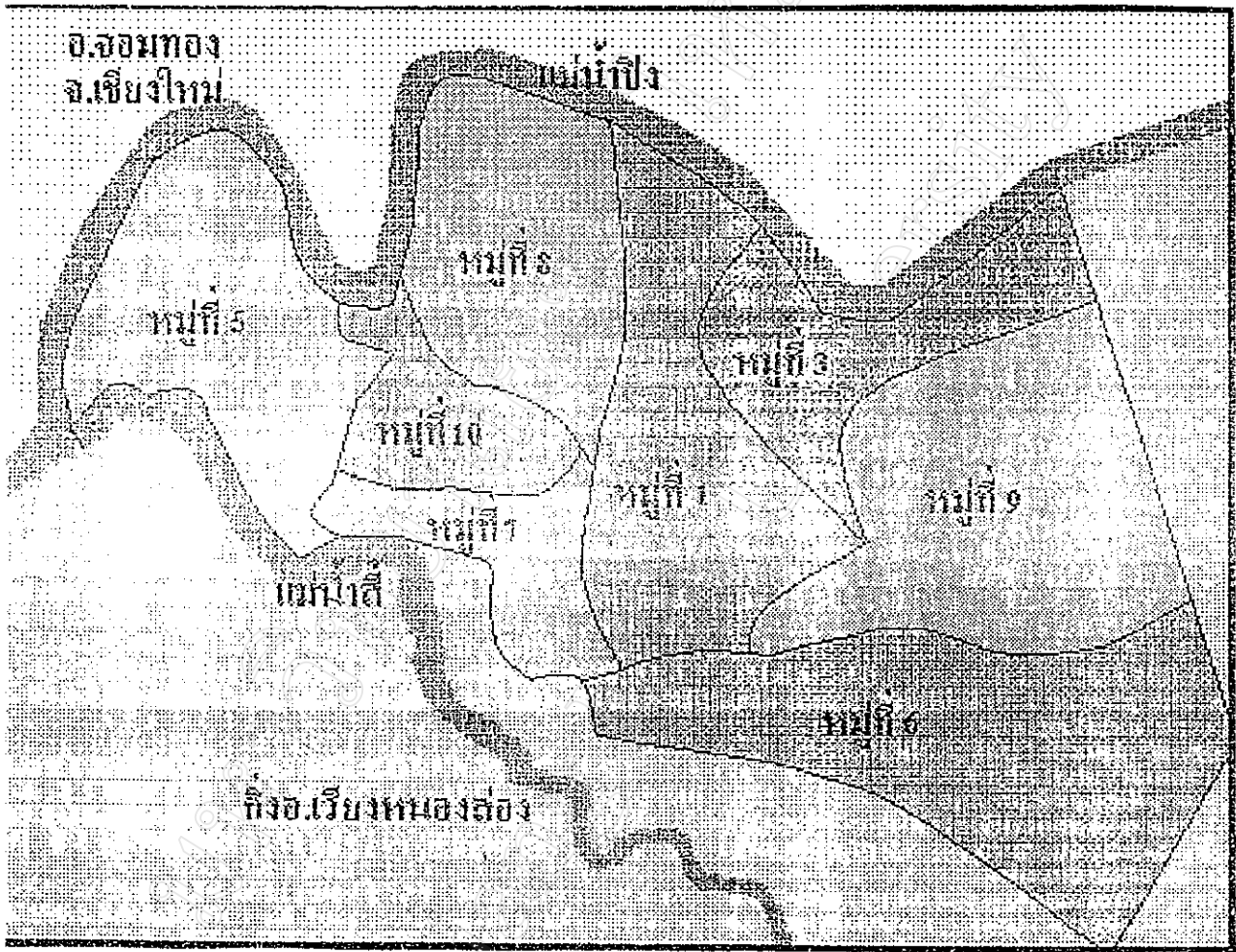
มีความเข้มแข็ง ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มผู้สูงอายุ ฯลฯ องค์กรเหล่านี้จะมีการปรึกษาหารือกันในการดำเนินงาน เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายการพัฒนาชนบทแนวใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ ครอบครัวมีทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ผลกระทบ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัวและวิถีการเลี้ยงดูลูก จึงส่งผลกระทบต่อพัฒนาเด็ก ชุมชนตำบลวังผางมีลักษณะความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีความพร้อม ในการพัฒนา เห็นได้จากการบริหารจัดการภายในชุมชน การดำเนินงานขององค์กรชุมชนและ ความร่วมมือของประชาชน จึงได้ดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวคิดเพื่อ ส่งเสริมให้เด็กเล็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้เจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและ สติปัญญาอย่างถูกต้องตามวัย มีความพร้อมที่จะเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา แบ่งเบาภาระผู้ปกครอง เพื่อใช้เวลาในการประกอบอาชีพเต็มที่ การพัฒนาเด็กโดยใช้ครอบครัวเป็นฐาน

แผนภาพ 4 แผนที่จังหวัดลำปาง

แผนภาพ 5 แผนที่กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง

แผนภาพ 6 แผนที่เทศบาลตำบลวังผาง

ส่วนที่ 2 บริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง

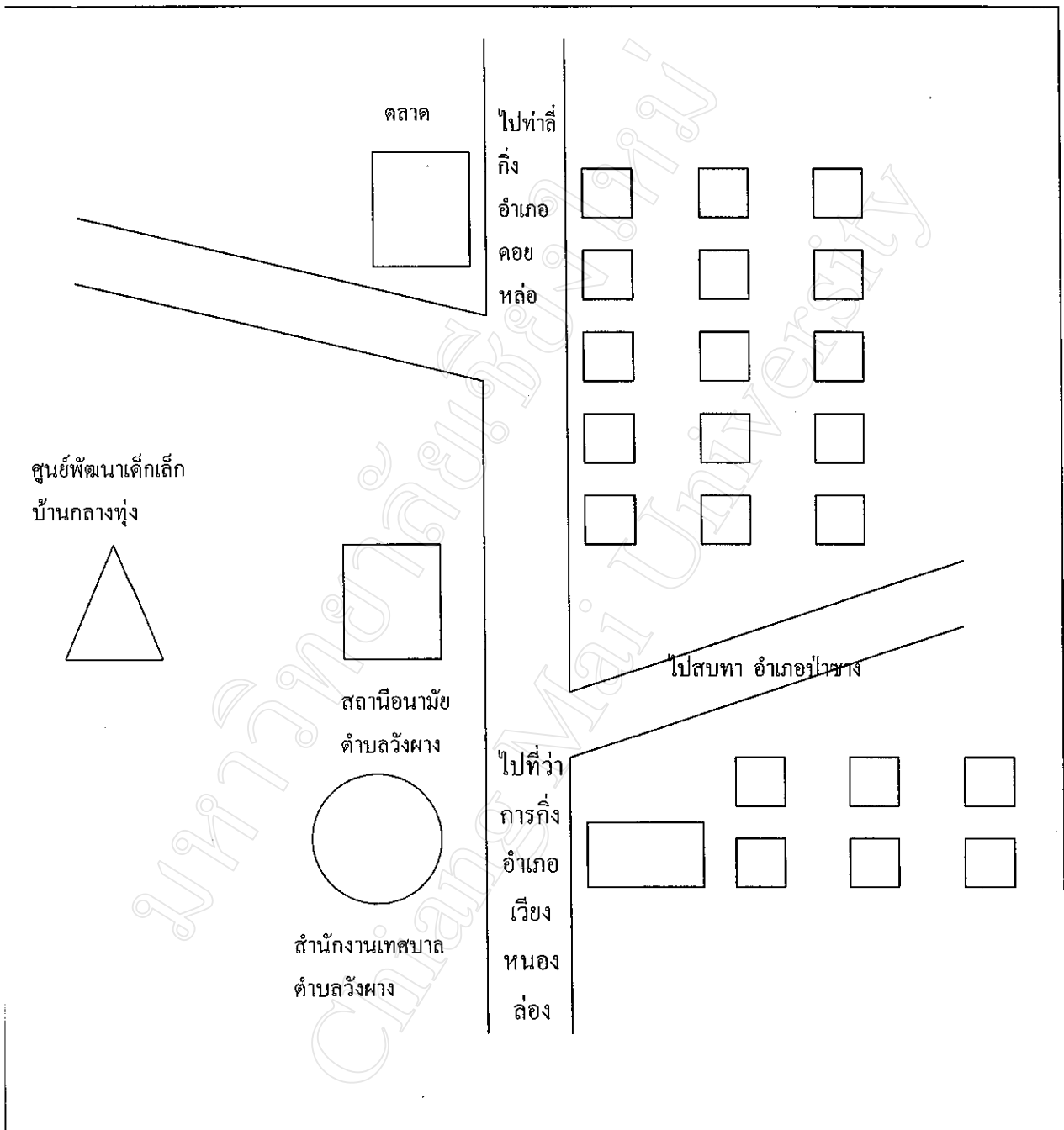
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ในพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลวังผาง อาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในบริเวณสถานีอนามัยตำบลวังผาง หมู่บ้านที่มีส่วนร่วมและสนับสนุนช่วยเหลือรับบริการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 3 6 และหมู่ที่ 9 สภาพทั่วไปของศูนย์ฯ มีลักษณะตัวอาคารมั่นคงถาวร สร้างอาคารใหม่โดยใช้งบประมาณของเทศบาลตำบลวังผาง ในปีงบประมาณ 2543 ภายในตัวอาคารอากาศถ่ายเทได้ดี ความสะอาดอยู่ในเกณฑ์ดี มีสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน และของเล่นสำหรับเด็กเพียงพอ มีการจัดการเรียนการสอน มุมของเล่นในห้องเรียน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง เดิมเป็นศูนย์โภชนาการของกระทรวงสาธารณสุข เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 ใช้สถานที่อาคารชั่วคราวในบริเวณสถานีอนามัยตำบลวังผาง มีวัตถุประสงค์เพื่อเฝ้าระวังและติดตามทางโภชนาการในเด็กอายุ 3-6 ปี และส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็กให้ดียิ่งขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดี พ.ศ.2536 ได้โอนศูนย์โภชนาการให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลำพูน เป็นเจ้าของ แต่การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพเด็ก การป้องกันโรค และการเฝ้าระวังติดตามภาวะโภชนาการยังคงดำเนินการร่วมกัน เปลี่ยนชื่อจากศูนย์โภชนาการเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายกระจายอำนาจการบริหารสู่ท้องถิ่น รวมทั้งปฏิรูประบบราชการให้เล็กลง โดยถ่ายโอนงานบางส่วนให้ท้องถิ่นดำเนินการ พ.ศ.2543 เทศบาลตำบลวังผาง ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง ซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญ และเป็นบทบาทหน้าที่ที่ต้องพัฒนาเด็กในชุมชนที่รับผิดชอบ ได้สนับสนุนงบประมาณก่อสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นเงิน 260,000 บาท

ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง มีจำนวนเด็ก 18 คน เป็นชาย 12 คน หญิง 6 คน และมีผู้ดูแลเด็ก จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้รับการปฐมนิเทศและฝึกปฏิบัติงาน 1 คน ซึ่งได้รับค่าตอบแทนจากกรมการพัฒนาชุมชนเดือนละ 3,000 บาท

เด็กที่มารับบริการมีอายุระหว่าง 2-3 ปีจำนวน 7 คน 3-4 ปี จำนวน 8 คน และ 4-5 ปี จำนวน 3 คน รวม 18 คน

กล่าวโดยสรุป ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่งอยู่ในชุมชนของเทศบาลตำบลวังผาง มีองค์กร ชุมชนเข้มแข็ง ลักษณะความสัมพันธ์ในชุมชนเป็นแบบเครือญาติและมีความพร้อมในการ พัฒนา เดิมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งนี้เป็นศูนย์โภชนาการของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ต่อมาได้ถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เปลี่ยนชื่อจาก ศูนย์โภชนาการเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีเด็กเข้ารับบริการที่ศูนย์อย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ.2543 ผู้บริหารเทศบาลตำบลวังผางได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก ได้จัดสร้างอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นใหม่ เพื่อให้เด็กได้อยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย ซึ่งกิจกรรมการก่อสร้างอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นกิจกรรมหนึ่งของการถ่ายโอนงานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แผนภาพ 7 แผนที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง

ส่วนที่ 3 การถ่ายโอนกิจกรรมงานพัฒนาเด็กให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชนกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง กล่าวว่า ได้ดำเนินการตามนโยบายของกรมการพัฒนาชุมชนที่จะถ่ายโอนงานพัฒนาเด็กให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจัดประชุมชี้แจงและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาเด็กให้แก่คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลวังผาง คณะกรรมการพัฒนาเด็ก เพื่อกำหนดเป้าหมายกิจกรรมในการพัฒนาเด็กให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และเป้าหมาย โดยทำหนังสือประสานงานถึงผู้บริหารเทศบาลตำบลวังผางมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 ต่อเนื่องมาจนถึง พ.ศ.2543 การถ่ายโอนกิจกรรมงานพัฒนาเด็กนั้นตามศักยภาพและขีดความสามารถของเทศบาลจะรับได้ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารของเทศบาลตำบลวังผางเป็นอย่างดี ในปี พ.ศ.2543 เทศบาลตำบลวังผางได้ดำเนินการจัดสร้างอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง และสนับสนุนอาหารเสริม (นม) อุปกรณ์การเรียนการสอนและอุปกรณ์ของเล่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นกิจกรรมงานพัฒนาเด็กที่กรมการพัฒนาชุมชนได้ดำเนินการมาและเตรียมการถ่ายโอนกิจกรรมเหล่านี้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับขั้นตอนการดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนและแนวทางในการดำเนินงานของกรมการพัฒนาชุมชน คือ การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ปรับกระบวนการทัศน์ มีความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กเล็ก วางแผนพัฒนาเด็กร่วมกัน สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของคณะผู้บริหารเทศบาลกล่าวว่า รับทราบนโยบายการถ่ายโอนกิจกรรมงานพัฒนาเด็กจากการประชุมชี้แจงและรับหนังสือขอความร่วมมือจากสำนักงานพัฒนาชุมชนกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง เป้าหมายกิจกรรมที่จะถ่ายโอนงานพัฒนาเด็กให้ชุมชนมี 11 กิจกรรม การรับโอนนั้นไม่จำเป็นต้องรับโอนทั้ง 11 กิจกรรมในคราวเดียวกัน ค่อย ๆ ทายอมรับไปดำเนินการทีละกิจกรรมตามศักยภาพและความพร้อมของเทศบาล โดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อเด็กให้มากที่สุด มีการเตรียมความพร้อมการรองรับ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานพัฒนาเด็กในชุมชนรับผิดชอบ เนื่องจากเด็กเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญและเป็นบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมสุขภาพเด็ก และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ของกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง มีความคิดเห็นเรื่องการถ่ายโอนกิจกรรมงานพัฒนาเด็กกล่าวว่าเป็นผลในทางที่ดีเพราะจะทำให้การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มีความคล่องตัวในการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารในท้องถิ่นรับรู้ถึงสภาพปัญหาและสภาพปัจจุบันของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และเป็นการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของชุมชน ทิศทางงานพัฒนาเด็ก มุ่งให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อันเป็นรากฐานของการพัฒนาเด็กที่ยั่งยืนในอนาคต

กล่าวโดยสรุป การถ่ายโอนกิจกรรมงานพัฒนาเด็กให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการเตรียมการตามขั้นตอนของกรมการพัฒนาชุมชนในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาเด็กเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน กำหนดเป้าหมายการส่งเสริมพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนเป็นไปตามเจตนารมณ์ ประสานงานกับเทศบาลตำบลวังผางและติดตามอย่างต่อเนื่อง และในส่วนของเทศบาลตำบลวังผาง มีการเตรียมการรองรับการถ่ายโอนกิจกรรมงานพัฒนาเด็กในเขตรับผิดชอบตามศักยภาพ จัดความสามารถและความพร้อม เป้าหมายกิจกรรมการถ่ายโอนมีทั้งหมด 11 กิจกรรม การถ่ายโอนงานพัฒนาเด็กไม่จำเป็นต้องดำเนินการทีเดียวทั้ง 11 กิจกรรม ให้ทยอยรับไปดำเนินการทีละกิจกรรมตามความพร้อม ทั้งนี้ต้องคำนึงประโยชน์ที่เด็กจะได้รับ

ส่วนที่ 4 การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง

ขั้นตอนในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง โดยการสัมภาษณ์และการสังเกตผู้บริหารของเทศบาล คณะกรรมการพัฒนาเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครองเด็ก เจ้าหน้าที่ภาคราชการ และจากเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่าการดำเนินงานดังนี้ คือ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารเทศบาลตำบลวังผาง กล่าวไว้ว่า การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในหมู่บ้านมีความสำคัญ เนื่องจากการส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพและพัฒนาการที่ดี ส่งเสริมด้านโภชนาการตรวจสอบสุขภาพและป้องกันโรคเตรียมความพร้อมให้เด็กก่อนเข้าเรียนในโรงเรียน และแบ่งเบาภาระให้ผู้ปกครองที่ต้องประกอบอาชีพหารายได้เลี้ยงครอบครัว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่งเดิมเป็นศูนย์โภชนาการของกระทรวงสาธารณสุข จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ.2525 ต่อมาปี 2536 ได้โอนศูนย์โภชนาการให้กรมการพัฒนาชุมชน เปลี่ยนชื่อเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชาวบ้านร่วมกันคัดเลือกคณะกรรมการพัฒนาเด็กจำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้แทนจากองค์กรชุมชนต่าง ๆ ในชุมชน ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่นฝ่ายกิจกรรมสตรี ในคณะกรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุข สมาชิกสภาเทศบาล ผู้แทนจากคณะกรรมการ

พัฒนาสตรีตำบลและผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน เพื่อทำหน้าที่บริหารศูนย์ อยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี จะได้รับการอบรมก่อนปฏิบัติงานเพื่อทราบแนวทางในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และช่วยเหลือ การปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กได้ สอดคล้องกับประธานคณะกรรมการพัฒนาเด็ก กล่าวว่า ในการ ดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้น ได้มีการสำรวจเด็กอายุแรกเกิด-6 ปี เพื่อต้องการทราบว่าจะมีเด็ก อายุ 3-6 ปี ใช้เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนรับเด็กเข้าอบรมเลี้ยงดูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีประชุม ร่วมกันระหว่างกรรมการหมู่บ้าน กรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กชี้แจงและเทศบาล เพื่อระดมความคิด หาแนวทางในการพัฒนาเด็กในหมู่บ้านและร่วมกันคัดเลือกผู้ดูแลเด็ก เพื่อทำหน้าที่ในการอบรม เลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็ก กรรมการพัฒนาเด็กร่วมกับผู้ดูแลเด็กร่วมกันคัดเลือกเด็กอายุ 3-6 ปี เข้ารับการอบรมเลี้ยงดูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแบบเข้าไปเย็นกลับ และกรรมการพัฒนาเด็กและ เทศบาลตำบลวังผางสนับสนุนให้ผู้ปกครองเด็กและชุมชนเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมของศูนย์ เช่น การเลี้ยงดูเด็ก การทำอาหารเสริม การปลูกผักสวนครัว การตกแต่งทำความสะอาดศูนย์

กล่าวโดยสรุป ขั้นตอนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้นำหลักของการพัฒนาชุมชน มาใช้ในการดำเนินงาน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก ได้แก่ การระดมความคิดวางแผนการดำเนินงานระหว่างคณะกรรมการพัฒนาเด็ก คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะผู้บริหารของเทศบาลตำบลวังผาง ผู้ดูแลเด็กและพ่อ แม่ ผู้ปกครองเด็กในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และการบริหารจัดการ

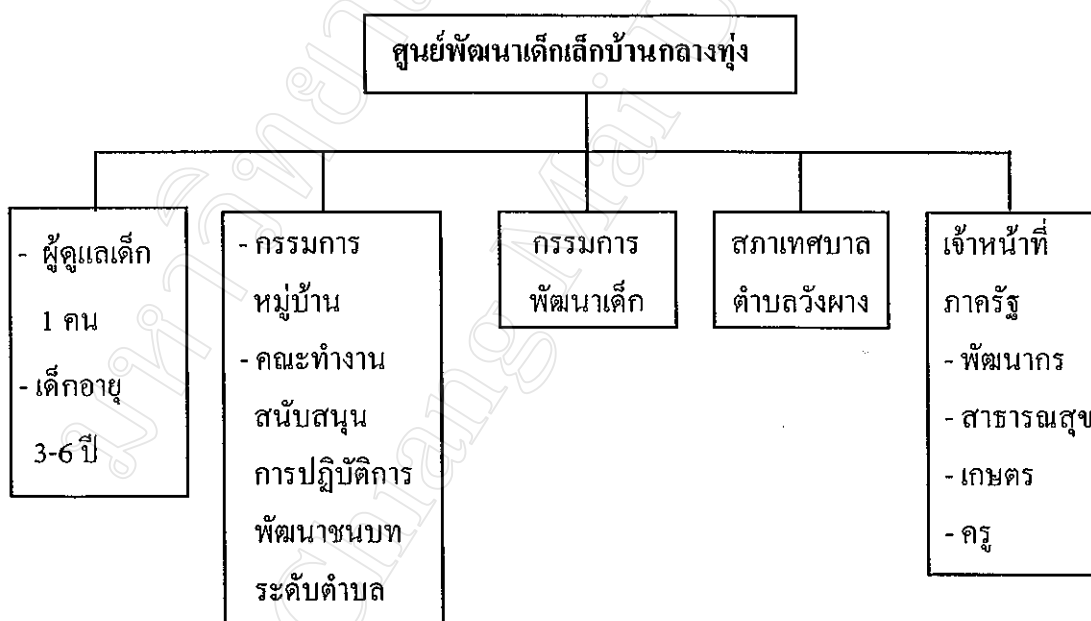
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง มุ่งเน้นการดำเนินงาน 3 ส่วน คือ การอบรมเลี้ยงดูเด็ก การบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชน แสดงดังแผนภาพดังนี้

แผนภาพ 8 การดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง

คณะกรรมการพัฒนาเด็กท่านหนึ่งได้กล่าวว่า โครงสร้างในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใหม่นั้น ได้เพิ่มบทบาทในส่วนของการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลวังผาง สอดคล้องกับผู้บริหารเทศบาล กล่าวไว้ว่า โครงสร้างของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นรูปธรรมชัดเจนมากกว่าเดิม การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังเป็นองค์กรของประชาชน มีคณะกรรมการพัฒนาเด็กทำหน้าที่ในการบริหารงานและประสานการดำเนินงานพัฒนาเด็ก

โครงสร้างการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกอบด้วย กรรมการพัฒนาเด็ก สภาเทศบาลตำบลวังผาง กรรมการหมู่บ้าน คณะทำงานสนับสนุนปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล ผู้ดูแลเด็ก เด็กก่อนวัยเรียน และเจ้าหน้าที่ 4 กระทรวงหลัก แสดงดังแผนภาพดังนี้

แผนภาพ 9 ลักษณะโครงสร้างการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารเทศบาลตำบลวังผาง เรื่อง นโยบายการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกล่าวไว้ว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่จัดตั้งขึ้นในชนบทตามแนวคิดของการพัฒนาชุมชน ซึ่งการดำเนินงานต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้ปกครองเด็ก และองค์กรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน คือยึดความต้องการและความพร้อมของชุมชนในการดำเนินงาน การดำเนินงานเน้นคุณภาพของงาน ไม่เน้นการเพิ่มปริมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แต่ให้ปรับปรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้เด็กก่อนวัยเรียนอายุระหว่าง 3-6 ปี ได้รับการอบรมเลี้ยงดู ให้มีพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัยและตามเกณฑ์ ส่งเสริมภาวะโภชนาการ และสุขภาพอนามัยของเด็ก สอดคล้องกับประธานคณะกรรมการพัฒนาเด็กกล่าวว่า นโยบายการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ ให้เด็กวัยก่อนเรียนมีสถานที่เรียน เตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ดูแลเรื่องสุขภาพอนามัย ส่งผลให้เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นพื้นฐานสำคัญเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

เป้าหมายการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารเทศบาลกล่าวว่า เพื่อพัฒนาเด็กเล็กในชุมชนได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้เจริญเติบโตทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นการแบ่งเบาภาระการอบรมเลี้ยงดูแก่พ่อแม่ ผู้ปกครองซึ่งต้องประกอบอาชีพหารายได้เลี้ยงครอบครัว เด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสม จัดกิจกรรมส่งเสริมด้านโภชนาการ พัฒนาการ และการดูแลสุขภาพเด็กของผู้ดูแลเด็ก และคณะกรรมการพัฒนาเด็กที่สำคัญคือ โดยเน้นที่ตัวเด็กเป็นศูนย์กลาง มีการดำเนินงานอย่างจริงจัง การจัดกิจกรรมที่แตกต่างจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่น ๆ โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมสุขภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชน มีการประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชน สนับสนุนงบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ดูแลเด็ก

องค์ประกอบของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ เด็ก ผู้ดูแลเด็ก องค์กรชุมชน และคณะกรรมการพัฒนาเด็ก อาคาร/สถานที่ การจัดกิจกรรมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง องค์กรชุมชน และประชาชนในชุมชน

เด็กที่เข้ามาใช้บริการที่ศูนย์ มีอายุระหว่าง 3-6 ปี เด็กต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรืออยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่เด็กสามารถเดินทางไป-กลับเองได้ โดยมีพ่อแม่เป็นผู้รับ-ส่ง และพ่อแม่ ผู้ปกครอง มีความสมัครใจที่ให้มาใช้บริการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ที่อบรมเลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีภูมิลำเนาอยู่บ้านร่องธาร-ท่าดี หมู่ที่ 3 ซึ่งอยู่ใกล้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีลักษณะเป็นผู้นำ สุภาพ อ่อนโยน รักเด็ก มีความรับผิดชอบ สุภาพแข็งแรง ที่สำคัญคือมีความสมัครใจเข้ารับการอบรมเป็นผู้ดูแลเด็ก ยังไม่เคยอบรมตามหลักสูตรแต่ได้รับการปฐมนิเทศก่อนเริ่มปฏิบัติงาน เข้าใจวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน บทบาทหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและสังเกตผู้ดูแลเด็กกล่าวว่าได้รับค่าตอบแทนจากกรมพัฒนาชุมชน เดือนละ 3,000 บาท ทำการอบรมเลี้ยงดูเด็กในช่วงกลางวันระหว่างวันจันทร์-ศุกร์ ระดับการศึกษาของผู้ดูแลเด็ก คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อาศัยอยู่ในชุมชนใกล้กับศูนย์ เหตุผลที่เข้ามาเป็นผู้ดูแลเด็ก คือ รักและชอบเด็ก เพื่อแบ่งเบาภาระผู้ปกครอง เด็ก และเพื่อมีรายได้เป็นของตนเอง สำหรับการฝึกอบรมเพิ่มทักษะผู้ดูแลเด็ก พบว่า ได้รับการอบรมเรื่องการดูแลเด็กเล็กที่เจ็บป่วยด้วยโรคง่าย ๆ จากหน่วยงาน สาธารณสุข เช่น โรคหวัด โรคอุจจาระร่วง ส่วนการปฏิบัติงานพบปัญหาบ้าง คือ ผู้ปกครองคาดหวังให้สอนเด็กให้อ่านหนังสือได้ การสนับสนุนของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ภาครัฐและองค์กรท้องถิ่น พบว่า ไม่มีปัญหา ได้รับการสนับสนุนอย่างดี ผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ คือ ความร่วมมือของพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน การทำงานใกล้บ้าน และอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากขึ้น เช่น การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ค่าตอบแทน เพื่อช่วยให้การดำเนินกิจกรรมพัฒนาเด็กให้ผลดีขึ้น

คณะผู้บริหารเทศบาลกล่าวไว้ว่า องค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน ให้การสนับสนุนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือในกระบวนการพัฒนาชุมชนที่นำไปสู่เป้าหมายสูงสุด การบริหารจัดการภายในชุมชน พบว่า ประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เช่น การพัฒนาถนน วัด ฌาปนสถาน เป็นต้น และยังมีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข ในการดำเนินงานเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบ เช่น การคัดเลือกคณะกรรมการพัฒนาเด็ก บ้านกลางทุ่ง ซึ่งได้คัดเลือกจากองค์กรชุมชนและประชาชน

คณะกรรมการพัฒนาเด็กทำหน้าที่ในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้รับการคัดเลือกโดยประชาชน พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และผู้นำท้องถิ่น มีวาระการปฏิบัติงาน 2 ปี ได้วางแผนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้ข้อมูลจากผลการประเมินระดับการพัฒนาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นฐานในการวางแผน ให้การสนับสนุนช่วยเหลือการทำงานของครูดูแลเด็ก กำกับดูแลในการจัดอาหารกลางวันสำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นกรรมการตรวจรับอาหารกลางวันตามโครงการจัดอาหารกลางวัน การส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีสุขภาพดีและเจริญเติบโตตามวัย

สอดคล้องกับเจ้าหน้าที่ภาคราชการ กล่าวไว้ว่า ผู้นำชุมชนและกรรมการพัฒนาเด็ก เข้าใจในบทบาทการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความพร้อมในด้านการจัดการ การวางแผน และกำหนดบทบาทหน้าที่ของส่วนต่าง ๆ ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้กิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเฉพาะ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และระบบสังคม ในชุมชนที่มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ จะเห็นได้ว่าศักยภาพของชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีความสำคัญในการบริหารและสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง ซึ่งเป็นองค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีระบบเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลและองค์กรทั้งในและนอกชุมชน จึงมีผลทำให้ชุมชนให้ความร่วมมือ และเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

อาคาร/สถานที่ สถานที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตั้งอยู่ในบริเวณด้านหลังสถานีอนามัยตำบลวังผาง อยู่ในทำเลที่เหมาะสม ผู้ปกครองสามารถรับ-ส่งเด็กได้สะดวก อาคารก่อสร้างใหม่ในปี พ.ศ.2543 โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากเทศบาลตำบลวังผาง บริเวณกว้างขวางพอเหมาะกับจำนวนเด็ก มีรั้วรอบขอบชิด มีความปลอดภัย ร่มรื่นคล้ายบ้าน เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ ไม่ว่าเหว่ ขณะเดียวกันก็ให้เด็กเป็นอิสระ ซึ่งจะเป็นผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

การจัดกิจกรรมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้บริหารเทศบาลตำบลวังผาง กล่าวไว้ว่า กิจกรรมที่จัดในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ดำเนินการต่อเนื่องมาจากของกรมการพัฒนาชุมชน คือ ส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดูในลักษณะเล่นปนเรียน การจัดอาหารสำหรับเด็ก และจากการสัมภาษณ์ผู้ดูแลเด็กกล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็ก มีการจัดบริเวณห้องเรียน มีโต๊ะและเก้าอี้ให้เด็ก เป็นชนิดเคลื่อนที่ย้ายได้สะดวก เปลี่ยนที่ได้ ไม่ได้ให้เด็กนั่งที่เดิมเสมอไป เพราะเด็กวัยนี้มีนิสัยเบื่อง่าย การเปลี่ยนที่บ่อย ๆ จะทำให้เด็กรู้จักและสนิทกับเพื่อนทุกคน การจัดมุมต่าง ๆ สำหรับเด็กภายในห้องเรียน

เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และทักษะต่าง ๆ ให้เด็ก ได้แก่ มุมหนังสือ/นิทาน มุมตุ๊กตา มุมศิลปะ มุมบล็อก/เกมการศึกษา มุมสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้เด็ก มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การแบ่งกลุ่มเด็ก เด็กที่มารับบริการที่ศูนย์มีอายุ ระหว่าง 3-5 ปี มีความสามารถแตกต่างกัน เพื่อความสะดวกในการเลี้ยงดูของผู้ดูแลและเด็ก แบ่งกลุ่ม ตามอายุเด็ก คือ เด็กอายุ 2-3 ปี กลุ่มหนึ่ง และอายุ 4-5 ปี กลุ่มที่สอง การจัดกิจกรรมประจำวัน ผู้ดูแลเด็ก จัดช่วงเวลาให้เด็กดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ประจำวันดังนี้

07.30 - 08.20 น.	รับเด็กจากผู้ปกครอง
08.20 - 08.40 น.	เคารพธงชาติ สวดมนต์
08.40 - 08.55 น.	ตรวจสุขภาพ
08.55 - 09.15 น.	กิจกรรมเคลื่อนไหว และจังหวะ
09.15 - 10.00 น.	กิจกรรมกลุ่มใหญ่ กิจกรรมกลุ่มย่อย
10.00 - 10.20 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.20 - 11.00 น.	กิจกรรมสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุม
11.00 - 11.30 น.	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.30 - 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
12.00 - 14.00 น.	นอนพักผ่อน
14.00 - 14.20 น.	ตื่นนอน ทำความสะอาดร่างกาย
14.20 - 14.40 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
14.40 - 15.00 น.	สรุปบททวน สนทนา เตรียมตัวกลับบ้าน

สำหรับการจัดอาหารสำหรับเด็ก เด็กวัย 3-6 ปี เป็นวัยที่ต้องได้รับความเอาใจใส่ ในเรื่องอาหาร เพราะเป็นวัยที่มีความเจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสมองสูง อาหารจึงเป็น สิ่งสำคัญที่จะช่วยเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้จ้างการทำอาหารกลางวันให้เด็ก โดยคำนึงถึงคุณค่าอาหาร บิ๊ดอาหารหลัก 5 หมู่ คำนึงถึงคุณค่าอาหารที่จะให้เด็กในแต่ละวัน ความนิยมในการรับประทานอาหารของเด็ก ต้นทุนการใช้จ่าย ความยากง่ายในการปรุง การเล่น

ของเด็ก การเล่นมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเด็ก เพราะทำให้เด็กสนุกสนาน เพลิดเพลิน ทำให้เด็กเจริญเติบโต กล้ามเนื้อได้เคลื่อนไหว แข็งแรง สมบูรณ์ และประสานสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะกล้ามเนื้อมือและกล้ามเนื้อตา ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ มีระเบียบวินัย มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ผู้ดูแลเด็กใช้การเล่นเป็นสื่อชักจูงให้เด็กสนใจและเล่นทุกอย่างที่พอใจ ผู้ดูแลเด็กคอยเอาใจใส่ และแนะนำให้เด็กเล่นอย่างถูกวิธี ปลอดภัย ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดอุปกรณ์เครื่องเล่นกลางแจ้งในสนาม ได้แก่ ชิงช้า ม้าโยก ม้าหมุน สะพานลื่น

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง องค์กรชุมชน และชุมชน ในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากการสัมภาษณ์ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ของเด็กที่มารับบริการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้รับคำตอบที่ไม่แตกต่างกัน คือ ที่ส่งบุตรหลานเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนใหญ่ไม่มีเวลาดูแลเด็ก เพราะต้องประกอบอาชีพไปทำงานนอกบ้าน และต้องการให้เด็กได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา และเด็กได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พ่อ แม่ ผู้ปกครองจะเข้าร่วมทุกครั้ง

เช่นเดียวกับคณะกรรมการพัฒนาเด็กท่านหนึ่งกล่าวว่า พ่อ แม่ ผู้ปกครองเด็กมีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการจัดทำอาหารกลางวันและอาหารว่างสำหรับเด็ก ในแต่ละวันพบผู้ดูแลเด็กเพื่อทราบพฤติกรรมของเด็กว่ามีปัญหาอะไรและสิ่งใดควรปรับปรุง แก้ไข เป็นการแก้ไขปัญหาร่วมกัน เข้าร่วมประชุมและร่วมคัดเลือกคณะกรรมการพัฒนาเด็ก ร่วมจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันเด็ก วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ วันครอบครัว สำหรับองค์กรชุมชนและชุมชน ให้การสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ การสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็ก การจัดทำอาหารกลางวัน อาหารเสริม อุปกรณ์การเรียนการสอน การตรวจสุขภาพเด็ก อุปกรณ์เครื่องเล่นในร่มและกลางแจ้ง สนับสนุนงบประมาณในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันเด็ก วันครอบครัว วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ

การบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง

โดยการสัมภาษณ์และสังเกตผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก พบว่า มีการดำเนินงานควบคุมดูแลของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก คณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งช่วยเหลือและสนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่งอยู่ในสภาพเหมาะสมกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชน และจัดหาทรัพยากรที่เหมาะสมและเพียงพอในการดำเนินงาน บทบาทของกรรมการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง จากการสัมภาษณ์ประธานคณะกรรมการพัฒนาเด็กกล่าวว่า มีบทบาทในการติดต่อประสานทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ จัดการเกี่ยวกับการเงิน ได้แก่ การจัดเก็บเงิน การตรวจสอบการใช้เงินเป็นที่ปรึกษาของผู้ดูแลเด็ก ให้คำแนะนำ ช่วยแก้ไขปัญหา และตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ สำหรับความพึงพอใจของคณะกรรมการศูนย์ ประธานคณะกรรมการศูนย์กล่าวว่า มีความพึงพอใจ การดำเนินงานดีมาก ทั้งนี้เพราะการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีประโยชน์ต่อชุมชนเป็นอย่างมาก สามารถแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองและเด็ก ได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าโรงเรียน ผู้นำชุมชนและกรรมการเข้าใจบทบาทในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาเด็ก สามารถประสานความคิดสู่ชุมชน เช่นเดียวกับประชาชนในหมู่บ้านท่านหนึ่ง กล่าวว่า รับรู้กิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง โดยเฉพาะพ่อ แม่ ผู้ปกครอง และระบบสังคมในชุมชนที่มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ คณะกรรมการพัฒนาเด็กมีความพร้อมในด้านการจัดการ การวางแผน

นอกจากนี้การบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้หลักการบริหารประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การรายงานผล และการจัดทำงบประมาณ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การวางแผน จัดทำโครงการและแผนปฏิบัติงาน พัฒนาเด็ก กำหนดแนวทางการปฏิบัติ การประเมินผล การปรับแผนหรือการจัดทำแผนใหม่ ควบคุมกำกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยคณะกรรมการพัฒนาเด็ก จัดหาวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์เครื่องเล่น การจัดทำทะเบียนข้อมูลข่าวสาร

2. การจัดหน่วยงาน กำหนดโครงสร้างการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดโครงสร้างเป็นรูปธรรม เพิ่มหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลตำบลวังผาง การบริหารศูนย์ยังคงเป็นบทบาทหน้าที่ของกรรมการพัฒนาเด็ก หน่วยงานสนับสนุนคือ เทศบาลตำบลวังผาง หน่วยงาน 4 กระทรวงหลัก ได้แก่ มหาดไทย สาธารณสุข ศึกษาธิการ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และจากหน่วยงานภายนอก ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา

3. การจัดบุคคล ในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามองค์ประกอบของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ คณะกรรมการพัฒนาเด็ก ซึ่งได้รับการคัดเลือกโดยประชาชน ผู้ปกครอง และผู้นำท้องถิ่น มีวาระการปฏิบัติงาน 2 ปี ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่หลัก คือ การวางแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คณะกรรมการพัฒนาเด็กร่วมกับสภาเทศบาลตำบล คัดเลือกผู้ดูแลเด็กตามเกณฑ์ที่กำหนด สนับสนุนการทำงานของครูผู้ดูแลเด็ก กำกับดูแลเรื่องอาหารกลางวัน เจ้าหน้าที่ภาครัฐให้การสนับสนุนด้านวิชาการและพัฒนาคุณภาพบุคลากรให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การปฏิรูประบบราชการ การถ่ายโอน กิจกรรมสาธารณะ พัฒนาทักษะการทำงานแบบใหม่ และเสริมสร้างกลไกด้านคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งพัฒนาขีดความสามารถและภาวะผู้นำในการบริหาร

4. การอำนวยการ การตัดสินใจในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยคณะกรรมการพัฒนาเด็ก โดยมีเทศบาลตำบลวังผางเป็นผู้กำกับดูแล สนับสนุนงบประมาณ หน่วยงานภาครัฐ 4 กระทรวงหลักให้การสนับสนุนด้านวิชาการ

5. การประสานงาน โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ/เอกชน เพื่อร่วมดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

6. การรายงานผลการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเสนอผู้บริหารและสมาชิกทราบผลการดำเนินงานและความก้าวหน้า เมื่อพบปัญหาอุปสรรคร่วมกันหาแนวทางแก้ไข

7. งบประมาณ งบประมาณที่ได้รับสนับสนุน ยังได้จากภาคราชการ คือ กรมการพัฒนาชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลตำบลวังผาง

การสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ดูแลเด็ก

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการพัฒนาเด็กท่านหนึ่ง กล่าวไว้ว่า ผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ที่มีความสำคัญเพราะใกล้ชิดกับเด็กรองมาจาก พ่อ แม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้ที่อุทิศตน เสียสละเวลา เพราะใช้เวลาทั้งวันปฏิบัติหน้าที่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้รับค่าตอบแทนเพียงเล็กน้อยเดือนละ 3,000 บาท ได้สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ดูแลเด็ก กรมการพัฒนาชุมชน มีประกาศเกียรติคุณมอบให้ผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติหน้าที่ติดต่อกันเป็นระยะเวลาเกินกว่า 10 ปี สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล ค่าตอบแทน เบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะ กรณีไปประชุมอบรม เปิดโอกาสให้หาความรู้เพิ่มเติม

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

คณะผู้บริหารเทศบาลกล่าวว่า บทบาทขององค์กรท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ กระตุ้นเพื่อจูงใจ สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า องค์กรท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนมีศักยภาพสูง โดยเฉพาะผู้บริหารของเทศบาลตำบลวังผาง ซึ่งตระหนักและให้ความสำคัญต่อเด็กอายุ 3-6 ปี ที่มารับบริการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาหารเสริม อุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้เจริญเติบโตตามวัย

การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยส่งเสริมให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในลักษณะต่าง ๆ คือ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตั้งแต่ในระยะเริ่มการตัดสินใจในช่วงกิจกรรม และตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม การสนับสนุนทางด้านวิชาการ การเข้าร่วมในการบริหาร ร่วมรับผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ส่วนที่ 5 ผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีต่อการพัฒนาเด็กเล็ก

จากการสังเกตและสัมภาษณ์ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง กล่าวว่า ต้องประกอบอาชีพนอกบ้าน มีความต้องการให้ลูกสุขภาพดี แข็งแรง เจริญเติบโตตามวัย ส่งลูกมารับบริการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้านกลางทุ่ง ลูกได้เรียนหนังสือ มีเพื่อน ได้รับอาหารเสริม (นม) และอาหารกลางวัน สถานที่ปลอดภัย เป็นอาคารหลังใหม่อยู่ในบริเวณสถานีอนามัย ศูนย์อยู่ในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลวังผาง เทศบาลสนับสนุนงบประมาณในกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ พบการเปลี่ยนแปลงของลูก คือ ได้รับอาหารเสริมครบถ้วนเพิ่มขึ้น รับประทานอาหารเองได้ รู้จักเก็บของเครื่องใช้ รู้จักปรับตัวมากขึ้น เข้ากับเพื่อนได้ กล้าแสดงออก ไม่ติดพ่อแม่ กิริยา มารยาท การพูดจาดีขึ้น มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ เชื่อฟังผู้ปกครอง ไม่คือ รู้จักเวลา และได้เรียนหนังสือ อ่าน เขียน วาดรูป ระบายสี

ผู้ดูแลเด็ก กล่าวว่า อาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหลังใหม่มีความปลอดภัยต่อเด็กและตนเอง สามารถจัดเป็นสัดส่วนได้ แยกห้องนอน ห้องเรียน ห้องนั่งเล่น ได้รับอาหารเสริมเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เด็กมีภาวะโภชนาการดี อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน เด็กมีสุขภาพดีขึ้น

คณะผู้บริหารเทศบาลกล่าวว่า มีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการส่งเสริมพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ทั้งด้านสุขภาพและพัฒนาการ ตามวัย ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชุมชน

ปัญหาและอุปสรรค

1. การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยคณะกรรมการพัฒนาเด็กยังไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากไม่มีเวลา ติดตามภารกิจในการประกอบอาชีพส่วนตัว และขาดทักษะในการบริหารงาน
2. สัดส่วนของผู้ดูแลเด็กในการดูแลเด็กมีจำนวนน้อยเกินไป ทำให้การดูแลเด็กไม่ทั่วถึง